



Satakunnan

Luonnonsuojeliija

sll.fi/satakunta

LUONNONSUOJELULIITON SATAKUNNAN PIIRIN PAIKALLISLIITE 2024

**SLL Satakunnan piirin
jäsenlehti 2024**

Toimituskunta: Susanne Ekroth,
Karri Jutila, Terttu Routsu, Terhi Suutari &
Seppo Varjonen

Taitto: Pyhäjärvisuudun
Paikallislehti Oy / Päivi Kyllönen

Paino: Botnia Print, Kokkola

Kansikuva: Satakunnan maakuntakasvi
& -lintu, Raimo Sundelin

- 4 Huuli pyöreänä nahkiaisten perässä
- 6 Kävelyjä Porissa Valkolehdokki Pohjois-Satakunnassa
- 7 ”Luontotorniin” vai maastossa rähmimiseen
- 8 Huittisten seudun ympäristöyhdistys
- 9 Lyhyt oppimäärä vieraslajeista Mannilan iltatorilla
- 10 Öinen manterviidakk
- 11 Rantakäärme ja simpukat
- 12 Satakunnan poliittisimmat eläimet Luontoelämyksiä
- 13 Runoja
- 14 Tarinoita Eurajoen varrelta

Piirin puheenjohtajan alkusanat

TEKSTI
PUHEENJOHTAJA
ILPO KOPPINEN



SATAKUNTALAISEEN LUONTOON OVAT erityisesti vaikuttaneet meri, maan kohoaminen ja varhainen asutus, joiden vuoksi alueen luonnossa on tunnistettavia piirteitä. Tässä lehdessä esitellään joitakin maakunnalle tyypillisiä eläimiä ja kasveja. Toivomme, että jutut herättäisivät lukijassa kiinnostuksen maakunnan luontoa kohtaan ja sitä kautta halun osallistua vielä jäljellä olevan luonnon suojelemaan ja tarvittaessa menetettyjen luontoarvojen palauttamiseen. Lajien kehittyminen kestää aina pitkän aikaa, puhutaan usein miljoonista vuosista, mutta lajin hävittäminen voidaan toteuttaa hyvin nopeasti. Eikä kerran menetettyä enää saa takaisin. Tässä on meidän ihmisten vastuu: kaikkien luontoa hävittävään toimintaan pitää suhtautua äärimmäisen varovaisesti.

Tänään tunnistamme menneiden sukupolvien virheitä liittyen esimerkiksi vesien pilaamiseen ja lajien katoamiseen puhumattaan ilmaston lämpenemistä. Sopii miettiä, miten tulevat sukupolvet arvioivat meidän toimintaamme: ”Eivätkö he todellakaan ymmärtäneet? Vai eivätkö edes välittäneet”. Luontoon kohdistuvista uhkista käydään mediassa vilkasta keskustelua. Mieliä on laidasta laitaan liittyen metsien käsittelyyn, vesien tummumisen syihin, susien ja

muiden suurpetojen metsästyksen. Jopa vihreään siirtymään liittyvien tuuli- ja aurinkovoimaloiden toteutuksesta ja sijoittelusta on monenlaisia mielipiteitä. Meidän tehtävämme on olla tässä keskustelussa Luonnon puolesta puhuja – mitä enemmän meitä on, sitä paremmin se onnistuu.

Toki jotain positiivistakin. Euroopanmajava on saatu takaisin, jopa nimenomaan Satakunnassa. Laulujoutsen on lähes täydellisen häviämisen jälkeen suorastaan yleinen, merikotkiakin näkee harva se päivä. Luetteloa voisi jonkin verran jatkaa, mutta turhauttavan lyhyt se olisi verrattuna kadotettujen lajien listaan – mikäli joku sellaisen pystyisi tekemään. Ongelmana on, että paljon lajeja katoaa ilman, että tiesimme niiden olemassaoloakaan, tai että ymmärsimme niiden merkitystä ekosysteemien verkostoissa. Pölyttäjiä häviämisen jokainen ymmärtää haitalliseksi, mutta elämän verkossa toissa varmaan piilee yhteyksiä, joiden vaikutukset nähdään vasta, kun ne on menetetty.

Antoisia lukuhetkiä. Jos olet jo Luonnonsuojeluliiton jäsen, toivomme sinun hyödyntävän jäsenyyttäsi olemalla aktiivisesti mukana toiminnassa. Jos et vielä ole jäsen, niin tuskin kadut, jos lähdet mukaan. Viime kädessä Luonto kiittää.

”
**Toivomme,
että jutut
herättäisivät
lukijassa
kiinnostuksen
maakunnan
luontoa kohtaan.**



Värikästä vilinää huvituksessa

TEKSTI ESA-PEKKA AVELA
KUVA PETRI HAKOSALO

VANHAN, PITKÄLTÄ YLI satavuotiaan omakotitalon pihassa Porin Uudellakoivistolla kasvavassa omenapuussa on syksyisenä päivänä vilinää. Joukko sinitiaisia ahertaa omenoiden kimpussa.

Huvitukset näyttävät maistuvan sinitiaisille. Maistuisivat ne talon asukkaillekin, mutta nyt ne menevät parempiin suihin. Pienet linnut tarvitsevat paljon energiaa ilmojen jo viilentäessä.

Yleensä vilkasliikkeiset linnut ovat jämähtäneet omenoiden kylkeen ja takovat niitä tarmokkaasti. Näky on upea, kun aurinko vielä osuu omenapuuhun. On kuin puuhun olisi ilmaantunut aivan uudenlaisia hedelmiä.

Sinitiaista katselee muutenkin mielellään. Se on kaunis, suorastaan eksoottisen näköinen lintu. Sinitistä, keltaista, vihreää, mustaa ja valkoista. Niistä on sinitiaisen tehti.

Englantilainen runoilija **William Wordsworth** (1770–1850) luonnehtii sinitiaista yhdessä runossaan kirjavimmaksi harlekiiniksi. Sellainen se on.

Voitto kalkkiviivoilla

Satakuntalaisille sinitiaisen on sikäli merkittävä lintu, että se on Satakunnan maakuntalintu. Se päihitti maakuntalintuja valittaessa aivan kalkkiviivoilla Porin kaupungin nimikkolinnun, mustavariksen.

Satakunnan maakuntalehti Satakunnan Kansa pohjusti vuonna 1985 maakuntalinnun valintaa järjestämällä oman maakuntalintuäänestyksen. Mustavaris voitti tuon äänestyksen saamalla 158 ääntä. Sinitiaisen oli toinen 76 äänellä. Näytti siltä, että mustavariksesta tulee Satakunnan maakuntalintu. Sitten syntyi kansanliike, joka nosti sinitiaisen ykköseksi.

Mustavariksen valitsemista maakuntalinnuksi vastustettiin muun muassa sillä perusteella, ettei se ollut koko maakunnan pesimälintu. Tältä osin tilanne on edelleen sama. Sinitiaisen suosioon vaikutti se, että sitä pidetään yleisesti hyvin sympaattisena lintuna. Lisäksi se koreilee Satakunnan väreissä.

Pieni suuri lintu

Sinitiaisen on kooltaan pieni lintu, mutta oikeastaan se on suuri lintu pienen linnun hahmossa. Britit ovat antaneet sille lempinimen ”*Little Billy Biter*” (*Pikku Ville Purija*) tai lyhyesti ”*Billy Biter*”. Lempinimi kuvastaa hyvin sinitiaisen luonnetta.

Lintujen rengastajille sinitiaisen ”puraisu” ovat tuttuja. Sinitiaisen on ärhäkkä myös muiden lintujen joukossa. Se saattaa vallata pesäpöntön kirjosiempolinkin ja häätää muita lintuja talvirokinnalta. Sen on nähty käyvän jopa harakan kimpuun.

Skotlantilainen runoilija **Norman MacCaig** (1910–1996) kutsuu sinitiaista osuvasti neljän tuuman hurrikaaniksi runossaan *Blue Tit on a String of Peanuts* (*Sinitiaisen Pähkinälangalla*). Hän myös vertaa sitä tähtiin, jotka painavat sata tonnia/kuutiotuuma.

Toki sinitiaisetkin ovat yksilöitä. Jotkut niistä ovat ärhäkempiä kuin toiset. Sama pätee linnun pelottomuuteen ja oppivaisuuteen.

Viehättäviä piirteitä

Sinitiaisen elämässä on monia viehättäviä piirteitä. Yksi niistä on tapa, jolla se huolehtii poikasistaan. Toukkia koiras ja naaras tuovat pesään yhden kerrallaan. Näin ne pystyvät murskaamaan jokaisen toukan pään niin, etteivät ne voi tarttua poikasten ruokatorveen ja tukehduttaa poikasia.

Emot huolehtivat hienosti myös pesän siisteydestä. Aluksi emot syövät poikasten ulosteet, myöhemmin kuljettavat ne pesän ulkopuolelle.

Ihmiselle on hyödyllistä, että sinitiaisen syö ja syöttää poikasilleen valtavasti erilaisia tuhohyönteisiä. Lisäksi sinitiaisen on joidenkin kasvien, kuten keisarinpikarililjan, pölyttäjä.

Lähiluontomme tarjoaa paljon hienoa nähtävää, kuultavaa ja koettavaa. Sinitiaisen on ehdottomasti yksi sen helmi, jota kannattaa seurata.

TEKSTI JA KUVA KARRI JUTILA

Tyrni

VÄRISOKEANA OLEN HUOMANNUT, että kaikki ei ole kultaa, mikä kiiltää. Marjojen kuningaslajeina pidetään keltaista lakkua ja tyrniä. Mielestäni ne ovat happamia. Makuasia – ja niistähän voi kiistellä, toisin kuin tosiasioista ei kannata.

Yhdessä tyrnimarjassa on C-vitamiinia kuin appelsiinissa. Endorfiineja saan silti enemmän appelsiinin syömisestä, kuin yhden tyrnimarjan. Tyrnimarjoja on hankala poimia piikkisestä pensasta ja kypsä marja purskahtaa rikki.

Kesällä 2023 muutin vanhaan puutaloon. Talon mukana tuli tyrnipuristin. Isäni ja sisko ovat harrastaneet tyrnimarjasta, mutta minä en konsanaan. Menin opintoretelle ja tunnissa puristin litran sakeaa mehua. Satakunnan Marttojen 1995 laatimasta *Tyrnikirjasta* löysin ohjeen tyrnimehuun, josta kehitin oman version: 1 l vettä, ½ dl tyrnimehua, 4 rkl sokeria. Johan maistui tyrni minullekin – parempaa kuin appelsiinimehua.

Maakuntakasvimme (*Hippophae rhamnoides*) levinneisyys on erikoinen. Pohjanlahdella se viihtyy, mutta monelle virolaiselle laji on outo. Pohjanmeren rannoilta tyrnialue ulottuu vuoristoissa läpi Euraasian. Varjoa se ei siedä, mutta pärjää saarten hiekkakivikossa, koska juurissa elää symbioosissa *Frankia*-suvun bakteereita tyypeä sitomassa. Iäkäistä rungoista voi löytää tyrninkääpää (*Fomitiporia hippophaeicola*). 2010-luvulla Selkämerelle levisi tyrnikärpänen (*Rhagoletis batava*), jonka toukille hapokas marja kelpaa.

Viime vuosina marjat ovat säilyneet Satakunnan rannikolla pitkään. Isä ei enää kerää ja muualakin poimijoita on eläköitynyt. Syksyllä kolusin Porin Loukkeennokan tyrnit. Kehityin puristamaan litran puolesta tunnissa. Pensaista tonkiessa tuli nähtyä läheltä muuttolintuja.

Lokakuun lopussa saapuivat yöpakkaset, ja muuttolinnut söivät pois loput marjat. Syysuutisissa joskus mainitaan metsiin mätänevästä marjasadosta, mutta luonnossa kaikki marjat -jopa tyrnitjollekin kelpaavat. Ellei linnuille niin kärpäsilke ja bakteereille.. tai aluesihteerille.



Tyrnikääpä

SLL-ST:N UUTISIA





Huuli pyöreänä nahkiaisen perässä

Olin syksyllä 2017 masentunut. Töitä oli vähän ja kun kaaduin pahasti pyörälenkillä, oli pakko jäädä kotiin aamuisin. Kuuntelin radiota, ja siellä kello 5.50 tulee aamun ensimmäinen merisää - ”...ja vielä viimeisenä Nahkiainen 5, lounas 7...” Onpa mukava nimi (Nahkiainen on majakka Raahen edustalla) ja aloin seurata Nahkiaisen merisäätietoja. Hakukoneella etsin lisää tietoja. En tiennytkään että nahkiainen on suloinen pieni ympyräsuinen. Ihastuin ensinäkemältä ja tiesin että tämä on ”minun juttuni”, josta alan ottaa selvää ja opiskella. Elämälle tuli tarkoitus.

TEKSTI JA KUVAT KRISTIINA IISAKKILA

NAHKIAISESTA EI SUOMEKSI löydy kuin perustietoja, mutta verkon kautta olen löytänyt paljon nahkiaistietokirjallisuutta englanniksi, myös yhden nahkiaissatukirjan. Olen opetellut maailman 50 nahkiaislajia tieteellisine nimineen, tehnyt muistiinpanoja viiden vihkon verran ja kotoa löytyy

vaikka mitä nahkiaisohjeistusta, joita olen verkko-kaupoista hankkinut.

Nakkilan nahkiaispaistamon löysin 2018, ja siitä lähtien olen syksyisin käynyt paistamolla useita kertoja kaudessa. Olen iloinen ja kiitollinen, että paistamon pojat ovat varanneet minulle eläviä yk-

silöitä, joita olen saanut kuvata ja tutkia. Nahkiaisilla on selvästi erilaisia luonteita.

Nahkiainen on myös erittäin maukasta. Minua ei kannata rysille päästää, mutta jos joku nahkiaiset paistaa niin kyllä kelpaa. Vastapainoksi olen osallistunut Kokemäenjoen Vesistön Vesiusuo-



Kristiina Iisakkila ja Turkimusojan pikkunahkiainen.

jeluyhdistyksen (KVVY) talkoisiin, joissa tehdään kutusoraikkoja taimenille. Näissä soraikoissa saattavat kutea myös sisämaan pikkunahkiaiset.

Ihmissen kädessä nahkiainen yleensä upottaa hampaansa ihoon ja kiinnittyy. Tunne on lähinnä mukavan tuttavallinen. Muuan puruherkkä nahkiainen upotti hampaansa syvemmälle ja veri virtasi. Oikeasti *Lampetra fluviatilis* syö kalan lihaa ja kudosteitä, verta tulee siinä sitten mukana.

Poikkeavia löytöjä

Nahkiaiset jaotellaan ensisijaisesti hampaistuksen suhteen eri sukuihin ja lajeihin, mutta poikkeavuuksia löytyy. Nakkilan nahkiaispaistamossa olen valokuvannut muutamia akvaarionahkiaisia, joilla on ylimääräisiä hampaita.

Nahkiainen elää ensin noin viisi vuotta toukana joen pohjasorassa. Se kaivaa käytävän ja kääntyy siten, että pää on ylöspäin ja suu virtausta vastaan. Kun tietty kehitysaste ja rasvaprosentti noin 13 on saavutettu, toukka nousee veteen ja alkaa muodonmuutos varsinaiseksi nahkiaiseksi. Toukkavaiheessa nahkiainen (*Lampetra fluviatilis*) ja pikkunahkiainen (*L. planeri*) ovat samantyyppisiä, ja erot tulevat esiin vasta muodonmuutosvaiheessa.

Kokemäenjoki

Vuonna 2019 huomasin että KVVY järjestää taimenten kutupaikkojen kunnostustalkoita, ja ilmoitauduin mukaan. Pari vuotta sitten Hämeenkyrön Turkimusojoella talkoissa löytyi todennäköinen pikkunahkiaisen toukka. Sain pitää toukkaa kädessäni ja oli valtavan hienoa todeta,

millainen luikero se sitten on.

Seuraavana päivänä menin paikallisen virtavesiaktiivin kanssa etsimään toukkia, ja löytyikin noin kolmen sentin pituinen toukka, ilmeisesti samana keväänä syntynyt. Sillä erottuivat suu sekä silmien ja kidusaukkojen aihiot.

Nakkilan nahkiaispaistamolla kuvasin 5.11.2021 kahta pientä nahkiaista akvaariossa. Olivatko ne pikkunahkiaisia? Sormeeseen tuntui kuitenkin terävät infraoraaliset hampaat. Vasta kotona kuvia katsoessani huomasin, että nämä pikkuiset olivatkin muodonmuutosvaiheen nahkiaisia, vasta matkalla mereen. Tuossa vaiheessa nahkiaiselle ensin kehittyvät suun alaosan fimbriat ja alahampaat.

Kotkan Maretariumissa olen käynyt kolmena vuotena nahkiaisia katsomassa. Kahdella ensimmäisellä kerralla ajoitus oli väärä, mutta keuhkilla 2023 ajoitus oli täydellinen.

Nahkiaiset olivat talven hiljaiselon jälkeen piristyneet, oli mielettömän hienoa saada nähdä omin silmin niitä ulkoisia muutoksia joita tapahtuu kudun läheistyessä: selkävät yhtyvät ja kasvavat korkeutta, naaras on pullea kutumunista, sille muodostuu peräevä sekä koiraalle lisääntymiselin; hampaat tylsistyvät ja niiden lukumäärä vähenee.

Päivän huipennuksena sain seurata nahkiaisten

kutua. Siinä naaras tarttuu kiveen, tai akvaariossa lasiin tai seinään, koiras tarttuu naaraan päähän ja kiertää vartalonsa naaraan ympäri, ja alkaa värityä. Operaatio kestää muutaman sekunnin.

Nahkiaisen syvin olemus

Miten voi syödä nahkiaista, jos niitä rakastaa? Amerikan alkuperäiskansat, joille Tyynen Valtameren rannikolla elävä *Entosphenus tridentatus*

on rakas laji, perustelevat tätä siten, että nahkiainen antaa heille ruokaa, ja he puolestaan tekevät parhaansa suojellakseen nahkiaisia ja parantamalla nahkiaisten elinolosuhteita. Käyn samalla periaatteella ”kututalkoissa” ja yritän parhaani mukaan auttaa luontoa ja vesistöjä.

Nyt projektina Nakkilassa nahkiaispaistamolla käydessäni on ollut pienimuotoinen tutkimus; tarkistan pituuden, painon, onko toisen selkävän kärjessä tummentuma (tämä tummentuma on ominaista *Lethenteron*-suvun nahkiaisille, mutta havaintojeni mukaan monella *Lampetra fluviatiliksellä* on tuo tummentuma); suun läpito-

mitan, ja josko voisi havaita sukupuolen – koirailta urogenitaalipapillasta näkyy joskus pientä pullistumaa. Sitten tarkastelen löytyykö poikkeuksia: joskus on värittämiä läiskä, erikoista väritystä tai hampaissa poikkeavuuksia.

Nahkiainen pelasti elämäni.

”
Muuan puruherkkä nahkiainen upotti hampaansa syvemmälle ja veri virtasi.

Toimintaa Porissa

TEKSTI ANNE SALO
KUVA SINI VUORIALHO

OSANA PORIN KÄVELYKADUN yhdistystapahtumaa vuonna 2022 SLL Pori järjesti yleisökasviretken Karjarantaan, missä vanhan tavara-aseman ympäristössä on vielä säilynyt 1800-luvulta asti junakuljetuksissa saapuneita tulokkaita, kuten ketotyräruohoa ja kenttätyräkkiä. Myös uudempiin liikennetulokkaisiin ja vanhojen kaupunkien kyläkasveihin on mahdollista tutustua samalla retkellä.

Kävelykadun järjestötorilla luonnonsuojeluyhdistyksellä oli PLY:n kanssa yhteinen koju kahtena kesänä. Kojulta eli Porin keskustasta onnistuttiin näkemään merikotka ja varpushaukka. Keskellä kaupunkiakin voi olla mielenkiintoisia lajeja.



Missä me olemme kun olemme luonnossa?

TEKSTI SINI VUORIALHO

PÄÄSIN KÄYMÄÄN PORIN edustalla sijaitsevalla Säpin saarella niittotalkoissa. Venematalla raikas meri-ilma huokui vapautta, lokit ja merimetsot lentelivät. Kun pääsimme saarelle, tuntui kuin olisimme tulleet toiseen maailmaan; jonnekin, jossa eletään ajattomassa ajassa luonnonihmeiden omaa elämää. Koin kaikkien huolien ja stressin jääneen manteele ja ihmettelin, miten olin edes miettinyt, olisiko meillä ylipäättään aikaa lähteä koko retkelle.

Niittojen jälkeen minä, avopuolisoni ja koiramme lähdimme metsäpolulle ja rannoille seikkailemaan. Löysimme metsämansikoita, mustikoita, mesimarjoja ja kanttarelleja. Rantaniitylle päästyämme näimme saarella asuvia mufloneita, kääpiärsarvisia ruskeita villilampaita; kuuden muflonin lauma tuijotti meitä ja paineli sitten muualle.

Paluumatkalla majakalle eksyimme hieman. Ihastelimme myrskyn kaatamia kuusia, niiden

pystyy nousseita juuria, jotka kohosivat kivikosta kuin luolamajojen seinät. Toisaalla lahonneet puut vaivoin hahmottuivat sammalen alta. Törmäsimme vanhaan ja niin vaikuttavaan mäntyyn, että koin, että ”tälle männylle meidän täytyy osoittaa kiitolisuuttamme elämästä ja siitä, että saamme olla täällä”. Niin teimme. Jotenkin tuntui, ettei sellaisen männyn ohi voinut vain mennä sitä huomioimatta. Kenties se oli sen metsän esiäitipuu.

Mietin millaista olisi olla tuollaisessa paikassa päiviä, viikkoja, kuukausia.. elää siinä ajattomuudessa luonnon äärellä. Millainen olisi kokonainen ihmiselämä jossain vastaavassa paikassa? Sulautuisiko sitä säänvaihteluihin, oppisiko sitä tuntemaan kaikki paikalliset eläimet, kasvit ja sienet, alkaisivatko ne jutella jos koko elämän olisi niille läsnä? Ymmärtäisikö silloin jotain ikäikaista, jotain mitä nykyarjen hektisessä hössötyksessä on vaikea tavoittaa?

Luontokokemuksia viime vuosilta

TEKSTI SINI VUORIALHO

VUONNA 2023 YKSI upea luontokokemus oli uivan majavapariskunnan kohtaaminen Luotsinmäen lintutornin huihteilla keväällä. Tuntui hienolta nähdä niitä, kun niin monta kertaa aiemmin olen ihastellut niiden kaatamia puita eri paikoissa.

Elokuun puolivälissä retkellä vilahdi edestä saukko Saanteen rantametsässä. En ollut koskaan aiemmin nähnyt saukkoa niin läheltä.

Surullisempia luontokokemuksia on Hyvelän lähimetsästä, esimerkiksi yksi puronvarren ihan taianomainen paikka, josta olin haltioissani sen löytäessäni, on pillattu hakkuilla ja muutenkin koko metsää nakerretaan joka kevät hakkuilla ja harvennuksilla.

Mieltä lämmittäviä lähiluontohavaintoja ovat ruskosammakot omalla pihalla – ja aina kun jopa keskelä kaupunkia näkyy naakkaparvia tai meren rannalla niitä merimetsoja, ne ovat kyllä mieltäylentäviä.

Toissavuonna viehätyn limasiensistä, kun en ollut aiemmin kunnolla ymmärtänyt, että niin kummal-

lista eliöryhmää on edes olemassa. Aloin tunnistaa niistä joitakin luonnossa, niin se oli ihan mahtavaa.

Ihmeelliseltä tuntui myös *Porin sieniseur*an kokouksessa, kun **Jaana Korkiamäki-Villanen** toi sieninäyttelyyn tryffelikoiraansa Hillan löytämän tryffelin ja kertoi mistä kaikista paikoista ja millaisten puiden juurelta Hilla oli löytänyt tryffeleitä.

Kun olen aiemmin asunut pohjoisemmassa, niin Poriin tullessa tuntui ihan uskomattomalta, että täältä löytyy niin paljon kanttarelleja, suppilovahveroita ja mustia torvisieniä. Se, että koiralenskeitä saa syksyisin palata sienipussin kanssa kotiin, on aika luksusta.

Porin yhdistyksen hallituskokouksen jälkeen kesäkuussa 2022 kuuntelimme yölaulajia Preivikin rannoilla ja kankailla. Aluesihteerin **Karri Jutila** äänitti luhtakerttusta ja myöhemmin tallensi sitä tunnin verran cd-levylle. Levy on minulla autossa, enkä varmaan koskaan kyllästy kuuntelemaan sitä.

Valkolehdokin seurantaa Pohjois-Satakunnassa

TEKSTI MARJA TARNA
KUVA TERHI SUUTARI

ASUMME KANKAANPÄÄN JÄRVENTAUSTASSA isolla lehtomaisella tontilla. Alueella on vanhoja kuusia lehtipuustoa ja katajia ja paatsamia. Ihmetykseni oli suuri kun 1980-luvun alussa löysin talomme ympäristöstä kukkivan valkolehdokin. Siitä alkoi valkolehdokiseurantani.

Olen vuosittain laskenut kasvien määrän, erikseen kukkivat ja pelkät lehdykät. Suurin määrä on ollut 21, joista puolet kukkivia. Vähitellen niiden määrä on vähentynyt.

Kesällä 2022 oli kokonaismäärä 13, joista kukkivia 6–7. Neljä lehdokkia (kolme kukkivaa) kasvoi matalalla sammaleisella kivellä. Kun yhtenä aamuna menin katsomaan kyseistä paikkaa, havaitsin kolmen kukkivan lehdokin kadonneen juurineen päivineen – liekö kyyhky tai kauris vienyt? Kesällä 2023 lehdokkien määrä oli 9 kpl:ta. Taas oli kasveja hävinnyt 2–3, kukkivia oli vain yksi.

Vanhan haavikon voimakas harveneminen talon läheisyydessä on merkinnyt lehdokille suojan menetystä ja pienilmaston muuttumista epäsuotuisammaksi. Vuonna 2022 elokuun 17. päivän trombi kaatoi runsaasti puita. Onneksi lehdokkeja kuitenkin ilmestyi vuonna 2023.

Valkolehdokkien vähenemisen yhtenä syynä on ilmeisesti, että tienoon suojaiset metsät ovat harventuneet, jotkut kadonneet. Vaikka pidämme alueemme luonnonvaraisena ja koskemattomana, mahdollisesti ilmaston ja säiden muuttumisella on ollut kielteinen vaikutus valkolehdokkien hyvinvointiin.



”Luontotorniin” vai maastossa rähmimiseen?

TEKSTI JA KUVA LEO SALO

VAIKKA OLIN HARRASTANUT luontoa ja lintuja jo aiemmin muualla, Poriin muutettuumme tšekäläinen ranta- ja vesilinnusto oli suurelta osin uutta. Muistan sen kerran, kun alakouluikäisen poikani kanssa löysimme Yyterin Lietteille. Menimme santonen suunnasta rantaa pitkin. Sieltä meni polku ja sitten kahlasimme vesirajassa pitkin rantaa. Erityisesti isosirrien runsaus jäi siitä kerrasta mieleen. Tunsimme löytäneemme lintuparatiisiin.

Nyt kun Lietteillä voi retkeillä vaikka lenkkareissa, niin silloin pitkävartiset kumisaappaat olivat välttämättömät. Nykyään vaaditaan luonnossakin kaikenlaisia mukavuuksia, että mahdollisimman moni sinne uskaltautuisi. Linturannoilla ja jopa soillakin pitää aina olla pitkokset, ”luontotornit” ja eväiden syötiin tarkoitettu levähyspaikat.

Toisaalta entisaikaan sitä tosiaan tunsin, että oli maastossa, ja jo siellä rähmiminen palkitsi retkeilijän. Joskus sitä oli aika väsynyt, rapainen ja saapaskin hörpännyt vettä, mutta silti ylitsevuotavan tyytyväinen. Tätä tunnetta nykyretkeilijän on enää

aika vaikeata saavuttaa.

Henkilökohtaisesti koen jopa ongelmana sen, että kaikkiin hienoihin luontokohteisiin rakennetaan aina infrastruktuuri. Vaikka itse, vanhana ukkelina, nyt jo sellaista tarvitsin, kun liikkuminen ei enää ole helppoa. Mieluummin jätän menemättä liian vaikeisiin paikkoihin kuin vaadin sinne esteettömyyden varmistavia apurakenteita. Aina löytyy helposti saavutettaviakin käyntikohteita. Pitkoksia ja ”luontotorneja” perustellaan retkeilyn kanavoimisella ja voihan perustelu olla oikeakin kasvaneen retkeilijämäärän vuoksi.

Toisaalta näyttäisi siltä, että esim. Lietteiden pitkospolut kasvattavat myös sellaista oheisliikennettä, joka voisi aivan hyvin kanavoitua muuallekin.

Kyllähän silloin ennen liikkuminen kanavoitui ilman mitään rakenteita. Kaikki käyttivät Yyterissä

samoja polkuja ja kosteikkojen ylimenopaikkoja tai liikkuivat vesirajassa yrittäen kulkea niin, ettei saapas hörppää. Samoilta reiteiltä poikkeaminen oli hankalaa, eikä siitä ollut vastaavaa hyötyä.

”

Tunsimme löytäneemme lintuparatiisin.

Jos palaan vielä näihin ”luontotorneihin”, niin en oikein ymmärrä miten kiipeäminen torniin auttaa luonnon katselmissa, kai se vain eristää ihmisen luonnosta. Maastossa rähmijä tutustuu aivan konkreettisesti ja ”perskohtaisesti” luontoon. Toki tornit varmasti helpottavat lintujen katselua, ja voisivat olla nimeltäänkin vanhaan malliin lintutorneja. Suurelle osalle sunnuntairetkelijoita ym. kulkijoita

silti kuvitelma, että he lintutorneista saisivat jotain lintuelämyksiä, osoittautuu yleensä turhaksi. Rakenteiden pystyttämisessä pitäisi aina edetä luonnon ehdoilla. Monesti huomattaisiin, että parempi olisi olla rakentamatta.



Huittisten Mommolankoski.



Pikkulokki (Larus minutus) Punkalaitumen Isosuolla.



Huittisten Vanhakosken lehtoa.

Mukulaleinikki (Ranunculus ficaria) Vanhakosken lehdossa.



Luonnonkukanpäivä 2023 Loimaan Kotasuolla.



Valkovuokot (Anemone nemorosa) kukassa Vanhakoskella.

TEKSTI KIRSI MÄKI JA TERTTU ROUTSI
KUVAT TERTTU ROUTSI

Huittisten seudun ympäristöyhdistys ry (HYMY)

ENSIMMÄISEN KERRAN HUITTISISSA toimi ympäristöyhdistys jo 1900-luvun lopulla, mutta sen toiminta hiipui.

Vuonna 2001 silloinen Satakunnan luonnonsuojelupiiri kutsui koolle kokouksen, jossa 22.3. perustettiin Huittisten seudun ympäristöyhdistys (HYMY). Yhdistyksen toiminta-alueita olivat Huittinen, Vampula itsenäisenä kuntana ja Punkalaidun.

Toiminta käynnistyi aluksi vilkkaasti, koska Huittisissa oli toiminut jo jonkin aikaa Vihreät perheet ja heidän kanssaan tehtiin yhteistyötä. Oli luontoretkeä perheille, tapahtumia lapsille, luentoja kansalaisopistolla, valokuva- ja diaesitysiltoja ja mm. uudenvuodenaaton kokkotulet Ripovuorella. Retkiä tehdään edelleen vuosittain, samoin yhteistyötä muiden yhdistysten kanssa, mutta retkien ja iltatapahtumien määrä on vähentynyt. Jo 20 vuoden ajan on joka kesä viikkoa ennen juhannusta järjestetty Luonnonkukanpäivän kasviretki.

Kovaa työtä luonnon puolesta

Hyvin pian perustamisen jälkeen huomattiin, ettei kaikki luontoon ja ympäristöön liittyvä toiminta olekaan niin kivaa. Tuli monenlaisia uhkia, joilla luontoa voitiin vahingoittaa tai pilata. Turun kaupungin hanke ottaa vettä Kokemäenjoesta ja tehdä siitä ”pohjavettä” Virttaalla uhkasi harjuluontoa, suursikalat tuottivat monia haittoja eivätkä Kokemäenjoen tulvansuojeluhankkeet olleet haittattomia, eivätkä ole edelleenkaan – niitä suunnitellaan tuon tuosta aina uudelleen. On pitänyt tehdä lau-

suontoja, selvityksiä ja valituksia sekä lausua mieliteitä. Kultakaivosta on pitänyt koko ajan seurata, milloin vesiin laskevia päästöjä, milloin uusia valtausyrityksiä. Tuulivoima, niin kannatettavaa kuin se onkin, on rynnännyt usein mielestämme maise-mallisesti liian arvokkaille paikoille. Viimeisimpänä haasteena on suunniteltu aurinkovoimalaa, jonka alta häviäisi satoja hehtaareja metsää ja muuta luontoa, jonka merkitys hiilen sitojana on suuri.

Mukulaleinikkien lehto oli uhattuna

Huittisten keskustan välittömässä läheisyydessä on Vanhakosken lehto, entinen Saaren tila. Tämä kaupungin omistama Natura-alue on ollut vuosikymmeniä koulujen ja lapsiperheiden retkeilyalueena upean kasvillisuutensa ja helpon saavutettavuuden takia. Keväisin siellä kukkivat mm. mukulaleinikit (Ranunculus ficaria).

Vuonna 2015 kaupunki kaavoitti osan lehdosta asuuntoalueeksi ja aikoi myydä sen. Ympäristöyhdistys aloitti kampanjoinnin Vanhakosken säilyttämiseksi ennallaan, ja muutkin tahot ajoivat asiaa. Kaupungille esitettiin, miten alueesta saataisiin entistä houkuttelevampi retkeilyalueena. Syksyllä asian tullessa valtuuston päätettäväksi yllättäen yksi valtuutetuista esitti kaavamuutoksen hylkäämistä. Asiasta äänestettiin, ja riittävän moni valtuutettu kannatti.

Nyt Vanhakosken lehtojensuojelualuetta kehitetään paremmaksi retkeilykohteeksi, ja ympäristöyhdistys on mukana.

Vanhakosken jokiosuus on tärkeä kalojen lisää-

tymisalue, mm. uhanalaisen toutaimen viimeisiä luontaisia lisääntymis- ja ruokailualueita Suomessa.

Kansallispuisto, lintutorni ja jokimaisemat

Puurijärven-Isosuon kansallispuistossa on Pohjoismaiden korkein lintutorni. Muita hienoja retkeilyalueita ovat Ripovuori, Punkalaitumella Isosuon soidensuojelualue sekä peltomaisemissa mutkittelevat Kokemäenjoki ja Loimijoki koskineen. Vampulassa on ainutlaatuinen Sikopäänmäen kalliolehto.

Loimijoki on Kokemäenjoen suurin sivujoki. Se alkaa Tammelan Pyhäjärvestä ja virtaa Suomen parhaiden maanviljelysalueiden halki. Savipitoisten maiden vuoksi joen vesi on sameaa. Taajamien ja teollisuuden jätevesien takia Loimijoki oli aikoinaan pahasti saastunut ja uimakiellossa. 1980-luvulta alkaen joen tila on parantunut. Yhdistys on mukana Loimijoki-työryhmässä, jossa etsitään mm. keinoja vieraslaji isosorsimon taltuttamiseksi.

Rakentavaa vuoropuhelua maatalouden päästöjen vähentämiseksi käytiin jo puheenjohtaja **Pirkko Valpasvuo-Jaatisen** kaudella, sillä hän oli arvostettu vesiensuojelun asiantuntija. Tarmokas puheenjohtaja oli myös Ripovuoren kokkotulien puuhanainen. Yhdistyksen toiminta lähes pysähtyi, kun hän menehtyi yllättäen kesällä 2017. Tästä tuskin oli toivuttu, kun 2020 toiminnan hiljensi korona-aika. Sen jälkeen ympäristöyhdistyksen oli aloitettava toimintansa alusta. Nykyisin jäseniä on noin 50.

Lähtekääpä retkille mukaan ja tutustumaan, ja siitä sitten toimintaan!

Lyhyen oppimäärän verran vieraslajeista Mannilan iltatorilla

TEKSTI JA KUVA ELLI SALMINEN

Perinteisen retkeilyn kautta luonnon tuntemisen ja luonnosta nauttimisen lisäksi pyrimme Ala-Satakunnan Ympäristöseurassa myös tuomaan luonnon suojelemisen osaksi paikallisten asukkaiden arkea ja elämäntapaa.

IHMISET TUNTVAT USEIN kokevan omilla elämäntapavalinnoillaan ympäristön tilaan vaikuttamisen haasteelliseksi tai merkityksettömäksi – ainakin mitä pienemmäksi tai vaikeammin havaittavaksi heidän konkreettinen ”ympäristöjalanjälkensä” maailmassa jää. Mutta lähiluonnossa näkyvät muutokset sekä niiden syntymiseen vaikuttavat valinnat saavat ihmiset kokemaan luonnonsuojelun merkityksellisempänä; samalla heidän luontosuhteensa kehittyi.

Vaikka jopa maaseudulla elävistä ihmisistä osa on aiempia sukupolvia etäännyneempiä luonnosta, silti suurimmalla osalla heistä on jo asumismuotonsakin vuoksi piha-/puutarhasuhde – ja siinä missä puutarhurilla on aarteenaan vanhoja perennoja, on hänellä usein myös haitallisia vieraskasvilajeja.

Kun Eurassa Mannilan kyläyhdistys kutsui meidät esittelemään toimintaamme iltatorilleen, päätimme palata edelliskesäisen aihe-

seemme: haitallisten vieraskasvilajien torjuntaan.

Kokosimme parin arkin verran perustietoutta Satakunnassa esiintyvistä pääosin haitallisista ”puutarhakarkulaisista”, niiden vaikutuksista alku-peräislajiin, keinoista poistaa niitä sekä ennaltaehkäistä niiden päätymistä luontoon.

”

Moni piipahti tunnistamaan tatarin kasvua ja miettimään uudelleen pihaluupiiniensa tarpeellisuutta.

21. heinäkuuta ukkossateisen päivän taituttua auringonpaisteiksi alkuillaksi pystytimme Mannilan kalasatamassa verkkovajan seinustalle esittelypöytäme ja yritimme kivenmurikoilla hillitä yhä navakasti puhalteluvia tuulenpuuskia viemästä ”Lyhyttä oppimäärää vieraslajeista”, helteestä väsähtäneitä kasvinäytteitämme sekä luontoaiheisia lehtiä ja esitteitä, joita meillä oli tarjolla.

Parin tunnin iltatorin ajan kalasataman viihtyisässä miljöössä paikalliset tuottajat myivät vihanneksia, kala- ja lihatuotteita, käsitöitä ym. sekä Ala-Satakunnan

Ympäristöseura monien muiden paikallisten toimijoiden kanssa esitteli illan teemaansa ja toimintaansa. Orkesterin voimin iskelmä ja humppa soivat.

Maatalousnaisten torikahvilan kulmilla vohvelit tuoksivat herkullisesti, torivieraat tekivät ostoksia ja lukemattomat ihmiset – paikalliset sekä kesävieraana poikkeavat – tapasivat toisiaan.

Moni piipahti Ympäristöseuran pöydän ääreen tunnistamaan tatarin kasvua ja miettimään uudelleen pihaluupiiniensa tarpeellisuutta. Osa tunnusteli ensimmäistä kertaa jättipalsamin vartta tunnistaakseen sen mökkirannastaan. Moni sai sadepäivien varalle luettavakseen lyhyen vieraslajijoppaamme lisäksi *Luonnonsuojelijan* ja *Suomen Luonto* -lehden.

Ympäristöseuran puolesta ilta oli oikein onnistunut – toivottavasti myös esittelypöydän ääressä poikenneet saivat kaipaamiaan neuvoja, ehkä uudenlaista perspektiiviä elämäänsä ja luontoa kohtaan. Toki toivomme, että voimme tulevina vuosina nähdä myös illan ympäristövaikutukset!





Öinen manteri- viidakko

TEKSTI JA KUVAT TERHI SUUTARI

8.9.2023 OLIN SEURAAAMASSA kurkien iltamuuttoa Satakunnassa Puurijärvi-Isosuon Kansallispuistossa, jossa rantaniityllä silmiin osui yksi samanvuotinen viitasammakkokin. Kotopuoleen Poriin saavuttuani päätin jatkaa vielä etsimään yössä lentäviä lepakoita detektoria kuunnellen. Yön havainnointi keskittyi Porin Kirjurinluodon ja Kokemäenjoen suiston alueelle. Lepakoita lensi yössä jokusia.

Pimeässä hiippailu sai puoli kahden aikaan yöllä uuden käänteen. Otsalampun valokeila osoitti nyt kohti leskenlehdillä killuvaa kahta pikku manteria (*ent. vesilisko, Lissotriton vulgaris*). Mikä iloinen yllätys tämä olikaan, sillä toiveissa oli kohdata kyseinen laji juuri näin syksyllä. Kevään havainnointi kun on niin sanotusti paljon helpompaa ja todennäköisempää.

Tänä vuonna touku-kuussa sainkin seurata mitä mahtavinta mantarisoidintaa. Öiseen aikaan tarjoutuu siihenkin paras mahdollisuus. Otsalampun valossa rantavedessä kahlattessa jaloissa vilisti kymmenittäin mantereita. Noiden seuraamiseen ei koskaan väsy. Mielestäni yksi kiehtovimpia luonnonnäytelmiä mitä kevät-yössä on tarjolla. Samaan aikaan äänimaailma ympärillä oli mieleenpainuva, kun äänessä olivat kehrääjä, lehtopöllö, lehtokurppa sekä käki.

Tyypillisesti mantereita tavataan syksyisin usein yksittäin esimerkiksi pihallaattoja tai suuria kiviä siirtäessä, halkopinosta tai vaikkapa haravointijätteen seasta. Talvehtimispaikka voi olla myös lahossa kannossa. Kovin suuria elinympäristövaatimuksiakaan manterilla ei tunnu olevan.

Lisääntymislammikoksi kelpaavat niin pelto- kuin metsäoajat, kaikenlaiset rehevöityneet pienvedet, vanhat hiekkakuopat, kosteat rantaniityt ja karummat kalliolampareet. Kerrassaan uskomattomia selviytyjiä nämä prystösammakot ovat ankarassa luonossamme.

Yöllä ensimmäiset kaksi manteriyk-

silöä havaittuani kyykistyin tarkastelemaan näitä hieman lähempää, minkä seurauksena silmiin osuikin vielä lukematon määrä lisää pieniä mantereita! Kymmenittäin. Aina vain lisää. Osa oli tämän vuoden poikasia, osa esiaikuisen sorttia. Joukossa oli myös aikuisia yksilöitä. Vain muutaman sentin mittaisista aina noin 8-senttisiin.

Vastaavaa otosta en ole koskaan aiemmin maalla tavannut. Näky oli kerrassaan kutkuttavan satumainen, jopa epätodellinen.

Yksilöitä lymyili tasaisesti kasvillisuudessa pienin välimatkoin toisistaan. Leskenlehdillä, vadelpensastossa, piharatamon kukinnolla, voikukan lehdellä.

Ratamon varteen tarautunut manteri muistutti tarttumaotteellaan jopa pienimpiä maailmassa tavattuja kameleonttilajeja. Välillä jokusia mätkähteli ja putoili maahan ruohonkorsilta. Kenties säikkyivät lähes tyvää valoa. Ylin korkeus, jolta manteri tavattiin, oli noin 40 cm korkeudella maanpinnasta. Suurin osa pysytteli kasvien lehdillä aivan paikallaan ja niitä sai ihailla hyvässä rauhassa.

Aivan maanrajasta mantereita tavattiin vain jokusia yksilöitä. Askeleitaan piti kuitenkin varoa. Otsalampun avulla oli haastavaa saada pientä kohdetta valaistuksi optimaalisesti puhumattakaan siitä, että olisi saanut koko komeudessaan tämän näyn tallennetuksi. Onneksi edes osa yksilöistä saatiin kuvattua.

Kastepisarat kimmelsivät kasvillisuudessa ja ilmankosteus oli yhdeksänkymmenen prosentin luokkaa. Lämpötila tuona syyskuuisena yönä oli plus 14 astetta. Kyseinen manterien hotspot sijaitti Kokemäenjoen rehevän jokisuiston alueella ja lopullinen arvio havaittujen manterien lukumäärästä pienellä alalla hipoi helposti sataa, ellei jopa ylikin.

Tämä manterien yöllinen joukkovaellus, maihinousu taikka kokoontuminen lukeutuu ehdottomasti yhteen elämäni sykähdyttävimmistä herppihetkidestä.

”
Näky oli kerrassaan kutkuttavan satumainen.”



Räpsöön rantikset

TEKSTI JA KUVA TERHI SUUTARI

REPOSAARI ON SATAKUNNASSA Porin edustalla ja Selkämeren rannikolla sijaitseva laajuudeltaan vaajat kaksi neliökilometriä oleva saari. Saari on ollut aikoinaan yksi maamme tärkeimpiä satamapaikkoja. Merkinä varhaiselta purjelaivakaudelta on Reposaaressa säilynyt maamme merkittävin painolasti- eli paarlastikasvisto. Paikallisten kesken Reposaaari tunnetaan Räpsöönä. ”Räpsöö – vaiks kui kaukan ja iha outoi ihmisii” on Räpsöön oma slogan ja se kertoo osaltaan saaren omaleimaisuudesta.

Herppiharrastajalle eli matelijoiden ja sammakkoeläinten ystävälle kevät on kutkuttavaa aikaa. Porin Reposaaaren nk. takarannan kallioilla on oiva mahdollisuus seurata keväisin mitä kiehtovinta luonnonnäytelmää. Tässä idyllisessä merimaisemassa on miltei mahdollonta vierailu kevä- tai kesäaikaan näkemättä käärmeksiä.

Rantakäärmeiden (*Natrix natrix*) kevätkarkelot ovat Satakunnan leveysillä huipussaan, aina hie- man säistä riippuen, noin pääsiäisen ja vapun vä- lisen ajanjakson tienoilla. 22.4.2022 pääsin seuraamaan läheltä näitä rantakäärmeiden kosiomenoja.

Parisenkymmentä rantakäärmeikoirasta oli kietoutunut huomattavasti kookkaamman rantakäärmenaaraan ympärille. Tuon alati muotoaan muuttavan kasaaman katseleminen oli kerrassaan hypnoottista. Istuin viereisellä kivellä, kun osa käärmekistä lipui saappaiden kärkiäni ylitse. Ne eivät tuntuneet välittävän läsnäolostani tuon tai- vaallista. Aina välillä ne katosivat piiloon kallion halkeamiin, kunnes taas pian ilmestyivät samalle paikalle rantisleidin jättämää hajujälkeä seuraten.

Rantis on lajina turvallista seurattavaa lähi- etäisyydeltäkin ja myös käärmekammoisille voin suositella lajiin tarkemmin tutustumista. Ranta- käärme on kohtuullisen utelias ja rohkea tapaus, joka tottuu nopeasti ihmisen läsnäoloon. Vaikka se aluksi säikkyisi lähestyjää, pakoon puikahdettuaan se yleensä nopeasti ilmestyy kolostaan kurkkaile- maan ja haistelemaan paikallaolijaa uudelleen.

Rantakäärme on monin paikoin vähentynyt ja Reposaaaren kaltaisia sopivia elinympäristöjä on la- jille tänä päivänä tarjolla yhä vähemmän. Toista- seksi rantiksilla on vielä lokoisat oltavat Räpsöös- sä. Kuitenkin rantarakentaminen, liikenne ja yhä jatkuva käärmeviha verottavat lailla rauhoitetun lajin kantaan oikukkaiden talvikausien sekä ilmas- tonmuutoksen ohella. Rantakäärme tarvitsee suo- jelumme ja inhon sijaan laji ansaitsee ihailua.



TEKSTI JA KUVA SUSANNE EKROTH

Mitä kuuluu kuoren alle?

LASTENLAULU KERTOO, ETTÄ kilpikonnalla on kova kuori, iloineen ja suruineen. Aika kova on myös kotoisten suursimpukoidemme kuori silloin, kun kuoren sisällä on elämää.

Opin paljon uutta näiden nilviäisten elämästä kuvatessani Satakunnan luonnonsuojelupiiriin ja Eurajoen vesiensuojeluyhdistyksen simpukkakartoitusta 2021–2022.

Eurajoella on pitkä historia raak- kujokena, mutta myös synkkä maine teollisuuden ja jätevedenpuhdistamo- jen päästöpaikkana. Aivan tutki- matta Eurajoen simpukat eivät ole vuosien varrella jääneet, mutta mo- net kartoitukset liittyvät mm. ruop- pauksiin. Raakkuja joesta ei ole enää tavattu.

Tämän kartoituksen kohteet oli valinnut **Seppo Varjonen**. Sukel- tajina toimivat **Karri Jutila, Jaana Mälkki** ja **Anna Soirinsuo**.

Kesällä 2021 simpukoita etsittiin snorklaamalla. Seuraavana kesänä laitesukelluksella päästiin yli kolmen metrin syvyyksiin. Tutkimusmenetelmä oli yksinkertainen: etsitään simpukoita, kerätään niitä tunnin ajan, määritetään lajit ja iät sekä palaute- taan eläimet takaisin jokeen.

Simpukan kuoreen muodostuu sen kasvaessa renkaita, joita voidaan käyttää ikää määrittäessä.

Raakut saattavat elää satoja vuosia, mutta Eurajo- esta tavatut lajit ovat lyhytikäisempiä.

”Nostimme, tunnistimme ja vapautimme 379 elävää suursimpukkaa. Yleisin laji oli järvi- simpukka (*Anodonta cygnaea*), soukkojokisim- pukkaa (*Unio pictorum*) ja sysijokisimpukkaa

(*U. tumidus*) oli saaliissa noin kymmenesosa. Eniten nilviäisiä löytyi Eurajoen Suutalankoskes- ta, Kauttuala joen luusuasta ja Panelian Papinsaaresta. Luu- suan alapuolelta Kiukaisiin asti simpukoita löytyi hämmästyttäv- vän vähän. Yhtenäinen simpuk- ka-autioalue Eurasta Kiukaisiin oli pituudeltaan 10 km. Tämän jälkeinkin havaittiin useita paikkoja, joissa simpukoiden runsausindeksi oli nolla.”

Kartoitus aloitettiin joen luu- suasta, jossa vesi on kristallinkir- kasta, rannat vehreitä ja linnunlaulu kuin sademet- sästä. Ihmistoiminnan ja luonnon yhteiselo näkyi monissa sukelluskohteissa. Joen pohjasta löytyi ikävän paljon rojua.

Jokiluonto tuli lähelle. Yhdessä kohteessa kuultiin kuningaskalastajan vihellyksiä ja sen poikasten vastaukset jokitörmään rakennetussa pesästä.

”
Nostimme, tunnistimme ja vapautimme 379 elävää suursimpukkaa.”

Satakunnan poliittisimmat eläimet – top 5

1. Ilves (*Lynx lynx*)

Valtakunnan tasolla paljon mediahuomiota saaneet Riistakeskuksen myöntämät ilveksen tapoluivat metsästyskaudelle 2023–24 koskettivat Satakuntaa 14 kissaeläimen osalta. Satakunnan piiri teki valituksen ns. laittomien perusteiden laaditusta poikkeuslupahakemuksesta Turun hallinto-oikeuteen. Havainnot lajista ovat kasvaneet mutta mikäli ilveksen metsästystä jatketaan valkohäntäkauriin tiheästi asuttamilla seuduilla, ovat seuraukset mitä todennäköisimmin ongelmalliset.



1

2. Merimetso

(*Phalacrocorax carbo*)

Porin Enäjärven merimetsokolonia jakaa mielipiteitä. Maisemassa maalauksellinen aavesaari erottuu edukseen ja onkin vaikea keksiä parempaa paikkaa kolonialle sisämaasta. Osan rakastaman ja osan vihaaman lajin siirtäminen metsästyksellisiin piiriin sekä merkittävän saalistuspaineen tulevat pitämään osaltaan huolen siitä että pesivien lintujen määrä ei jatkossa todennäköisesti ainakaan kasva.



2

3. Euroopanmajava (*Castor fiber*)

Satakunnan nimikkoeläimenäkin tunnettu, vesistöissämme viihtyvä euroopanmajava on metsästettävä laji. Alkuperäinen euroopanmajavakanta kuoli sukupuuttoon jo 1800-luvulla juuri metsästyksestä johtuen. Nykyinen kanta on saanut alkunsa Noormarkkuun istutetusta kahdesta majavaparista. Laji on luokiteltu viimeisimmän Punaisen Kirjan (2019) uhanalaisuusarvioinnin mukaan silmälläpidettäväksi pienestä populaatiokoosta johtuen.



3

4. Mustavaris (*Corvus frugilegus*)

Mustavarisyhdyskunta on herättänyt tunteita Porin Käppärän hautausmaalla. Varsinais-Suomen ELY-keskus kumosi poikkeuslupahakemuksen syksyllä 2023, jolla Porin seurakunta pyysi anoi pesien hävittämistä vedoten lintujen aiheuttamaan meluun sekä ulostehaittaan. Viksot kiittävät saamastaan huomiosta ja rikastuttavat hautausmaan luontoa mitä luultavimmin myös tulevaisuudessa.



4

5. Villisika (*Sus scrofa*)

Ennennäkemättömän suuri noin 30-päinen villisikalauma näyttäytyi maakunnassamme useampaankin otteeseen syksyllä 2023. Riistakamerat ovat tallentaneet havaintoja piilottelevista ja liikkuvaisista lajista jo vuosia. Nähtäväksi jää tuleeko villisikapopulaatio kasvamaan jatkossa vai saadaanko tulokaslaji kenties taantumaan metsästyksen seurauksena.



5

Taivaallisia luontoelämyksiä



KUVA JA TEKSTI TUIKKU ASIKAINEN

ELOKUUN PUOLIVÄLISSÄ YÖKUVAAJAN ikävä tähtitaivaan alle nousi. Piti päästä kuvaamaan vielä vaaleahkoa syyskesän yötä ja tarkistamaan näkyikö jo ensimmäisiä revontulia. Paikkana oli tällä kertaa Anttooran venelaiturin tienoo. Yö oli lämmin, tähdet syttyivät vähitellen ja heijastuivat kauniisti tyneen veteen. Kahlasin hiljalleen tähtien seassa. Se tuntui maagiselta. Hyönteiset pyöryivät ympärillä ja kalat polskivat, kun hetkellisesti pidin otsalamppua päällä etsiessäni kuvauspaikkaa. Kun sammutin valon ja silmät tottuivat pimeään, huomasin että taivaanranta alkoi vihertää. Sillä kertaa ei suurempia tulia tullut, mutta yö oli sellaisenaankin hurmaava. Linnunrata hohti, muutama perseidien tähdenlentoparven välähdys näkyi, yksi osui kuvaan ja heijastui hennosti veteen tähtien sekaan. Olo oli kotoinen ja rauhallinen täällä Linnunradan laidalla. Olisin istunut yötä vaikka aamuun asti, mutta sillä kertaa piti luovuttaa puoli kahden maisa ja lähteä kotiin.

Yökuvauksen harrastajana mietin usein, voitaisiinko Satakunnassa satamien, teollisuuden ja katujen valot suunnata paremmin sinne missä niitä tarvitaan, pois tähtitaivaalta ja vaikka liiketunnistimella toimiviksi. Se säästäisi energiaa ja varjelsi luontoon tärkeänä kuuluvaa pimeää yötä. Yötäivaan ihmeitä pääsisi useammin kaupunkilainenkin näkemään. Satakunnan rannikolla on jonkin verran pimeäköjiä paikkoja, mutta kaikkein parhaiten tähtitaivas näkyy Lavian seudulla. Sieltä olen ottanut muutaman todella kauniin linnunratakuvaan.

TEKSTI TERHI SUUTARI
KUVAT TERHI SUUTARI (ilves ja merimetso), PETRI HAKOSALO (euroopanmajava ja mustavaris), KARRI JUTILA (villisika)



Olipa kerran kehräjälintu. Se oli lajinsa ainoa edustaja eräällä mäntykankaalla. Tai ainakin se luuli niin.

Se oli tottunut kehräämään itsensä uneen, yksin. Iltaisin ja öisin se saalisteli ja päivisin se suki yöperhosten siipisuomuja pois viiksisukasistaan kauniilla kampakynnellään.

Eräänä iltana se yllättäin kohtasi kankaalla toisen kehräjälinnun. Se oli komea yksilö. Sulokas kehräjäneiti oli kohtaamisesta hieman hämillään. Mistäs tänne tupsahdit? Se kyseli. – Tulin kaukaa. Vastasi komea kehrääjä. – Sain neuvon Tietäjältä, erään metsän vanhimmalta kehräjältä, että minun pitäisi löytää joku kenen kanssa kehrätä. Niinpä läksin etsimään.

Aikansa toisiaan tuijoteltuaan kehräjäneiti kertoi että oli tottunut kehräämään yksin. Komea kehrääjä kertoi sekin joutuneensa kehräämään yöpöyksiin yö toisensa jälkeen. Tietäjä oli saanut sen toisiin aatoksiin. Se oli alkanut toivoa että löytäisi kaltaisensa.

Kun yö saapui, kehräjälinnut läksivät saalistelemaan ihka ensimmäistä kertaa yhdessä. Se oli molempien mielestä oikein mukavaa.

Kun yö oli jo pitkällä, asettuivat ne tiiviisti toisiaan vasten ja alkoivat kehrätä samaan tahtiin.

Siitä asti tällä mäntykankaalla on yössä kaikunut kahden kehräjän yhteinen sävel.

TERHI SUUTARI

Huittisten yöelämä 31.8.2023

Elokuun viimeisen päivän ilta joukko luontoharrastajia auringonlaskun vaiheilla Vanhakosken laavulla

Etsimme lepakoita ultraäänitutkalla Pimenevässä illassa tihrustamme lehtoa

Punarinta tiksuttaa on muuttomatka alussa Hämärä yltyy jo otsalamppu syttyy

Joki äyräitä myöten täynnä kauas kuuluu kosken jyminä Rantakiviltä yli sen lähtee harmaahaikara räkäisten

Yhtä lähellä ja yllättäen aloittaa lehtopöllö syyssoitimen – hetkinen... tuollahan on toinen!

Sitten laitteissa nakuttaa illan ensimmäinen siippa Paluupolulla huitelee kolme valokeiloissa päätämme ylitte

Hienoja luontoelämyksiä kokee vaikka Huittisten yöelämässä Mikä on tämän värssyn opetus siis? Luontoon kannattaa mennä 24/365.

KARRI JUTILA

Mielipaikka

Näiden kivien suojassa lepään Rantalepät humisee Valtava meri aivan tuossa suurten sammalvuorten takana

Nämä kivet eivät hötkeyle vaikka meri myrskyäisi

Nämä sannalet vain mehevoittävät kaatosateessa

Näiden kivien ajassa näiden kivien arjessa heitä liikuttava aalto olisi jotakin vastaavaa kuin jääkausi

Ja se on peruttu

SINI VUORIALHO

Vuodenaikaistarinoita Eurajoen varrelta

TEKSTI SEPPÖ VARJONEN
KUVAT HARRI NURMINEN

Tammikuu

Joen yläjuoksua pitävät sulana teollisuuden lauhdevedet. Puut ja pensaat huurtuvat ja joesta nousee usvaa. Rannan hiljaisuudessa erottuu vain oksissa riippuvien jääpuikkojen helinä. On jääkukien aika. Sumun läpi erotan veden pinnalla kaksi hahmoa. Ne uivat terhakkaasti hyydejään keskellä häviten välillä pinnan alle. Pikku-uikut, joen talvikalastajat ovat apajallaan.

Helmikuu

Vesi virtaa Kirkkosillan kiviholvien aukoista. Ihailen rannan kuurakukkia. Kovalla pakkasella vain voimakkaimmat virtapaikat pysyvät sulina. Aurinko on noussut taivaankannella hitusen ylemmäksi ja paistaa häikäsevästi horisontista.

Muutaman viikon päästä sulapaikkoihin saapuvat ensimmäiset telkät. Olemme nikkaroineet 12 telkän uuttua. Yksi niistä ripustetaan Kirkkosillan suvantoon. Keväällä näen suvannossa korean koiraan nirisemässä naaraalleen.

Maaliskuu

Kauttuankosken rantametsän tervaleppien norot punertuvat. Sulavesien solinan läpi kuulen kirkasta viserrystä. Jokeen pulahtaa mustalta näyttävä, mutta valkoisella ”ruokaliinalla” varusteltu puuhakas lintu. Noustessaan sukelluksista sen nokassa on herkullinen päiväkorennon toukka. Koskikaran laulu kertoo päivän piden-

tymisestä. Karat valmistautuvat muuttoon kohti pohjoista.

Huhtikuu

Papinsaari muuttuu takatalven pyryssä valkoiseksi. Saaren etelärinteen sinivuokot peittyvät uudelleen lumikerrokseen. Puiden silmut ovat kevätpulleita. Kasvit ja eläimet valmistautuvat kesään.

Tieto vastarannan lehtoon suunnitellusta hakuusta tuli kyläläisille yllätyksenä. Lehto oli täynnä haapoja, raitoja, tervaleppiä sekä laho-, maa- ja kolopuita. Sillä ei ole metsätaloudellista arvoa, mutta siellä elää liito-orava ja valkoselkätikkakin on vierailut.

Kesällä lehdossa laulavat kultarinta, satakieli ja kuhankeittäjä. Papinsaari on luontokeidas, jota me emme halua menettää.

Toukokuu

Saharinkosken rantalehdon raidat ovat kukkaansa. Ruikanmyllyn tienoo muuttuu iloisen keltaalukukaiseksi. Lehto on täynnä lintujen kevtälaulua.

Yritän erottaa laulukuoarosta lehto- ja mustapääkerttujen laulut. Sinitäinen tutkii tyytyväisenä kevtälavella ripustettuja linnunpönttöjä.

Laavulla tapaan kalatutkijan, joka kertoo saaneensa siian vastakuoriutuneita poikasia haaviinsa lähellä sijaitsevasta Irjanteenkoskesta. Siit ovat syksyllä nousseet kutemaan lähes joen keskijuoksulle asti!

Kesäkuu

Eurakosken padon vesivirrat hiipuvat pitkään jatkuneessa helteessä. Lasken kajakkini jokeen vasta illan viiletessä. Olen huolissani huomisen Eurajoki-melonnan onnistumisesta. Jokiluonto rauhoittaa ja rohtovirmajuuren tuoksu hullaannuttaa minut.

Lintujen kuuntelu keskeytyy, kun kajakin edestä kuuluu voimakas läjähdys. Euroopanmajava varoittaa! Havaitsen jokitörmässä pesäaukon, jonka onkalossa on todennäköisesti poikasia. Samassa kuulen peltosirkkujen suruvoittoiset laulut. Ohitan tämän erittäin uhanalaisen lajin yhden viimeisistä pesimäalueista Satakunnassa. Vähän myöhemmin kuulen kuin lohduitukseksi ruislinnun äänen.

Heinäkuu

Eurajoen luusuan lehdossa kukkii tesma. Ilmassa on miellyttävä kumariinin tuoksu. Pähkinäpensaisa on vihreitä kruunukehkeitöisiä hedelmiä. Etelän pähkinähakki krääkky korvia särkevästi. Se puulustaa reviiirinsä ruoka-aittaa.

Sukellusryhmämme on saapunut tutkimaan joen suursimpukoita. Luusua osoittautuu simpukoiden paratiisiksi. Keräämme tunnissa helposti yli sata simpukkaa. Ne tunnistetaan, mitataan ja vapautetaan. Luusuassa elää neljä lajia. Puhdas vesi ja sopiva savi-soraikkopohja palauttavat mieleeni vanhat tarinat Kauttuan jokihelmisimpukoita. Ehkä raakku palaa tulevaisuudessa tännekin.



Elokuu

Köyliönjoki yhtyy Eurajokeen pian syvän ja voimakasvirtaisen Iso-Pereen kosken jälkeen. Alavirtaan päin mentäessä jokivarressa kasvaa heinää ja pensaita. Rannat ovat valkoisenaan kukkivia rohtorau-nioyrttejä ja valkokarhunköynnöksiä.

Molemmat ovat vakiintuneita vieraslajeja. Ne kertovat alueelle jo varhain vakiintuneesta agraarikulttuurista. Simpukkasukeltaja on juuri noussut pintaan, kun kuulen terävän äänen ”tsiit”. Kunin-gaskalastaja pyrkää lentoon, mutta pian se palaa rauhattomana.

Kiiruhtaan ja onnellisina lähdemme kohti seuraavaa sukelluspaikkaa, sillä rantatörmässä on pesäonkalo, josta kuuluu poikasten kerjuuääniä.

Syyskuu

Joki virtaa läpi Kauttuan Ruukinpuiston. Ruukin miljöössä on kartano, huviloita ja työläisasunto-kortteleita. Niiden pihuille, puutarhoihin ja puistoihin on muodostunut erikoinen kartanopuutarhakasvillisuus.

Puistot ovat täynnä vanhoja puita, pensaita ja perennoja. Vaahteroita ja lehmuksia on paljon. Rantametsät hohtavat upeissa ruskan väreissä. Värioloista lisäävät puiston punatammet. Ruskan lumoa lisäävät taivaalta kuuluvat kurkien muutto-äännet. Päivän aikana auroissa lentää tuhansia hyvästejään huutelevia kurkia.

Lokakuu

Alisenkosken rantojen kesäinen kukkaloisto on poissa. Vain sammalet ja jäkälät kukoistavat rantakivillä. Vesisammaleet luikertelevat virrassa kuin kalat. Vesi on jo kylmää. Olen seuraamassa Kauttuan taimenten kutua Yhteiskoulun luontokurssi-laisten kanssa.

Kurkistamme Myllysilalta varovaisesti jokeen.

Näemme kolme kutupesiä kaivavaa taimenta. ”Opettaja, voiko noita kalastaa?” Kerron, että tämän taimenkannan lisääntyminen on viiden kutuparin varassa. Kanta on äärimmäisen uhanalainen ja rauhoitettu. Toivomme kaloille onnistunutta kutua ja keväälle paljon nollikkaita.

Marraskuu

Pappilankosken vanhan myllyn seinusta on täynnä emihumalan pulleita käpyjä. Kukaan ei kuitenkaan huomaa niitä, sillä kaikkien katseet ovat kääntyneet vieressä virtaavaan hopealle välkkyvään kalatiehen. Tie on täynnä kudulle nousevia vaellussiikoa.

Välialtaassa odottelee vuoroaan kymmenkunta siikaa noustakseen ylöspäin. Hopeakylki välähtää siian noustessa kohti seuraavaa allasta. Täällä yksilöt ovat poikkeuksellisen isokokoisia ja hyväkuntoisia, mutta niin täytyykin, sillä kalatie on jyrkkä ja matka kutukoskille on vielä pitkä.

Joulukuu

Kuura peittää Kakkerinsuota valkoisena harsona. Rahkasammal on ohuelti jäässä. Tummanpunaiset karpalot pilkistävät houkuttelevasti kuurasta. Herkkukourallinen jälkeä maltaan mieleni, sillä tänään olemme tulleet suolle muissa asioissa.

Suon humukselliset ja happamat vedet näet laskevat vieressä virtaavaan Eurajokeen. Olemme tulleet padottamaan suon avo-ojaa.

Välillä lentävät viisit, välillä patoon tulevat rankapuut. Evästauolla korpit lentävät kronkuen ylitsemme. Lopputuloksena Eurajokeen päätyy vähemmän kiintoainetta ja hapanta vettä. Suo ennallistuu ja kasvihuonekaasujen määrä vähenee. Hyvillä mielin lähdemme kotimat-kalle.

Tietonurkka

✿ Eurajoki sijaitsee Etelä-Satakunnassa. Se on 52 km pitkä keskisuuri savimaiden joki. Luontotyyppinä savimaiden joet ovat Suomessa erittäin uhanalaisia. Joen vuosikeskivirtaama on 9 m³/s ja korkeusero merenpinnasta 44,9 m. Joki on Eurajoen valuma-alueen laskujoki, jonka vedet päätyvät Selkämereen. Valuma-alueen pinta-ala on 1 335,9 neliökilometriä. Pyhäjärvi on sen keskusjärvi.

✿ 2010-luvulla Eurajoki oli yksi Suomen saastuneimmista joista. Jokea kuormittivat teollisuuden jätevedet sekä maa- ja metsätalouden hajakuoritus. Teollisuudella ja jätevedenpuhdistamolla oli useita ohitusjuoksutukia jokeen.

✿ Kalatalousviranomaiset olivat osin keskeyttäneet joen kalaston hoitotoimenpiteet.

✿ Syksyllä 2012 ryhmä ihmisiä perusti Eurajoki-työryhmän vastustamaan veden pilaamista ja puolustamaan joen luonto- ja virkistysarvoja. Työtä jatkoi keväällä 2017 perustettu Eurajoen vesiensuojeluyhdistys ry, joka kävi pitkän oikeusprosessin joen saastuttajia vastaan. Jokivarren asukkaat tukivat kamppailua ja monet yhdistykset tukivat Vesiensuojeluyhdistystä. Yksi tärkeimmistä oli Suomen Luonnon-suojeluliiton Satakunnan piiri ry.

✿ Tällä hetkellä teollisuuden ja yhdyskuntien jätevesikuormat ollaan saamassa hallintaan. Ohitusjuoksutukia ei ole tapahtunut lähivuosina.

✿ Kalatalousviranomaiset ovat aloittaneet uudelleen panostukset joen virtavesikunnostuksiin ja kalaston hoitoon. Eurajoki on luokiteltu vaelluskalajoeksi. Lohi kutee joen alajuoksulla, taimen ja siika keskijuoksulla asti ja joen yläjuoksulla elää eristyksissä paikallinen taimenkanta.

✿ Vaellusesteitä ovat Eurakosken voimalaitospato ja Kauttuan säännöstely-pato.

✿ Vesiensuojeluyhdistys toimii joen vaellusesteiden poistamiseksi. Yhdistys edistää myös vaelluskalakantojen lisääntymistä istuttamalla jokeen kalanpoikasia.



Suomen luonnonsuojeluliiton Satakunnan piiri ry.

ALUESIHTTEERI
KARRI JUTILA

POSTIOSOITE
OTAVANKATU 5, PORI 28100

PUHELIN
0440 211 838

SÄHKÖPOSTI
SATAKUNTA@SLL.FI

VERKKOSIVU
WWW.SLL.FI/SATAKUNTA



KUVA JOHANNA INOMAA

Jäsenyhdistykset:

Ala-Satakunnan ympäristöseura ry.

Eura & Säkylä
www.sll.fi/alasatakunta/

Huittisten seudun ympäristöyhdistys ry.

Huittinen & Punkalaidun

Jokilaakson ympäristöyhdistys ry.

Harjavalta, Kiikoinen, Kokemäki & Nakkila
www.sll.fi/jokilaakso/

Kankaanpään seudun luonnonystävät ry.

Jämijärvi, Kankaanpää,
Lavia, Merikarvia, Siikainen
web.sll.fi/satakunta/kankaanpaa

Suomen luonnonsuojeluliitto Pori ry.

Luvia, Pomarkku & Pori
www.sll.fi/pori/

Suomen luonnonsuojeluliitto Rauman seutu ry.

Eurajoki & Rauma
www.sll.fi/rauma/

Suomen luonnonsuojeluliitto Ulvila ry.

Ulvila
www.sll.fi/ulvila/



Tule puolustamaan vesiluontoa!

Eurajoen vesiensuojeluyhdistys ry
www.evsy.fi
evsy.ry@gmail.com
p. 050 660 7357

